

Cartes Republicanes

ALEXANDRE JAUME I MENORCA (1)

Josep
Portella Coll

Alexandre Jaume neix l'any 1881 a Montevideo. De família mallorquina adinerada i liberal, estudia Dret a Barcelona i a París. L'estada a la capital francesa va servir-li per descobrir el pensament polític del socialista Jean Jaurès. Torna a Mallorca el 1903 i entra com a regidor a l'Ajuntament de Palma pel Partit Lliberal. Va ser una estada breu en aquestes files, i se'n va sortir denunciant el caciquisme dels partits monàrquics. És llavors quan comença una llarga trajectòria d'articulista en el diari «Última Hora». Després d'un procés d'aproximació al PSOE, Alexandre Jaume s'hi afilia el maig de 1919, aproximadament en el mateix temps que naixia l'Agrupació Socialista de Maó. No es pensin que el PSOE fos aquells dies un partit de masses, ja que tenia només 28 militants a la capital mallorquina i ell era el primer intel·lectual que hi ingressava. Ja aquests anys, Jaume és conegut a Menorca, sobretot pels articles periòdics que publica al setmanari socialista maonès «Aires de fuera», del que dissortadament es conserven pocs números. Durant la dictadura de Primo de Rivera, s'adhereix a les posicions ideològiques d'Indalecio Prieto, del que és amic personal. Entre 1923 i 1926 dirigeix una secció d'«El Obrero Balear» titulada «El socialismo en el extranjero». Durant aquests temps fa alguna visita a Menorca, però és en la dècada dels anys trenta quan es ferma una relació major. En les eleccions de 1931 aconsegueix l'acta de diputat per Balears. A l'esquerra s'ha creat la denominada Conjunció Republicano-Socialista, amb el PSOE i una amalgama de partits republicans: en canvi, la dreta s'hi presenta amb els partits dividits, en crisi, fins i tot sense candidats en algunes circumscripcions. A les Illes Balears, els set diputats elegits es reparteixen cinc per la Conjunció i dos pels republicans de centre. En aquelles eleccions es dona la circumstància que el cap de llista a Balears és Manuel Azaña, que ben poca cosa tenia a veure amb l'arxipèlag. De tots, va ser el candidat més votat. Després, quan dimiteix per començar altres empreses, el subs-

Foto tretada de la pàgina electrònica Fideus, amb la comissió gestora de l'Ajuntament de Palma (1932), on apareixen gran part dels dirigents polítics del moment. Jaume, dret, és el tercer per l'esquerra.

tituirà, com a resultat d'unes eleccions parcials, el maonès Francesc Carreras Reura. Per tant, Alexandre Jaume entra com a diputat a les Corts Constituents de la Segona República. Aquests anys desenvolupa una gran activitat en el congrés de diputats i també per a vincular el socialisme insular a l'estatal.

● **L'ANY 1932**, ja diputat, Jaume fa una visita triomfal a Menorca. Com que les visites de celebritats polítiques eren escasses, quan es produïen motivaven curiositat i mobilització de masses. Al moll ja l'esperen els principals dirigents maonesos del moment: els germans Mercadal Pons, el jove i actiu Deseado Mercadal, el veterà, antic deixeble de Joan Mir i Mir, Lluç Pons Castell; també en Camilo Vilaverde, el bibliotecari socialista; en Joan Carreras Villalonga, cap del PSOE a Sant Lluís, el periodista José Plazuelo, que firma les cròniques amb el pseudònim de Modesto Llano. La comitiva, ignorada per la majoria republicana a l'Ajuntament de Maó, visita la Biblioteca Pública de Maó i l'Ateneu. Després de dinar parteixen cap a Ciutadella. Al pas per Alaior, Mercadal i Ferreries, la parròquia s'agombola per a saludar al personatge. A Ciutadella, a la plaça que ja dur el nom de Pablo Iglesias, el reben els principals dirigents com Rafel Febrer, Pere Pons Torres o Joan Mascaró, que

● ● ●
No es pensin que el PSOE fos al 1919 un partit de masses, ja que tenia només 28 militants a la capital mallorquina

● ● ●
L'any 1932, ja diputat, Jaume fa una visita triomfal a Menorca. Al moll l'esperaven els principals dirigents maonesos

serà alcalde durant la guerra. Van cap el teatre del Cercle Artístic per protagonitzar un miting d'aquells que es van recordar durant molts d'anys, de tanta gent com hi havia. Després dels parlaments locals de rigor, va prendre la paraula el diputat. El cronista va quedar ben convençut: «Su discurso, eminentemente socialista, estuvo lleno de románticas figuras líricas y de notas sentimentales que no podemos reflejar en estas columnas por la misma fluidez de la frase y de los conceptos. El voto a la mujer, la vigente Constitución, el derecho de propiedad, las leyes sociales, perdían la aridez de sus articulados al caer en rizados y aromados conceptos de poética urdimbre» (1). Inmediatament acabada al reunió, la comitiva torna a Maó perquè tenen un

altre miting a la capital. A Maó, el saló Victòria està a pic de mall. Encara que no sigui un concepte molt socialista, podríem dir que no hi cap una ànima. L'expectació és màxima. L'encarregat de presentar Jaume és el mestre d'escola de Ciutadella, Angel Muerza, que perdrà la vida executat després de la guerra. Està clar que Muerza ja és, el 1932, un dirigent socialista de primer nivell, tant com per presentar el convidat. Sembla que el cronista de l'acte és el mateix que ha estat a Ciutadella, ja que no canvia el seu to laudatori: (...) «Jaume comienza con un hermoso madrigal para las mujeres que han hecho acto de presencia y que son numerosas, a las que luego explica los derechos que han conseguido y de una intensa y manera especial el del sufragio que debe servirles para que el día de mañana, en lugar de la anterior dolorosa prestación de sus hijos para servir en la guerra, hacer a sus hijos amantes de la paz y detractores incansables de la guerra (...)» (2) Una de les dones assistents al miting maonès és Herminia Ayestarán, que encara avui és un personatge misteriós per a mi. Herminia no està molt d'acord amb el cronista. Ella escriu una carta pública sobre l'acte i explica: «A pesar de mi inexperiencia en estos asuntos, o quizá por la osadía que ella concede, me atrevo a confirmarte que la jornada fue bien fructífera (...) Se mistifica tanto nuestro credo; se barbariza tan a troche y moche por quienes del

socialismo no conocen ni el abecedario, que es imprescindible alumbrar de cuando en cuando a las inteligencias como hizo magistralmente nuestro Jaume en el Salón Victoria. Ahora, en lo que no estoy conforme es en admitir las galanías que nos dirigió a las pocas mujeres que asistimos. Las mujeres seguimos aquí sujetas a una mojigata sensiblería, salvando algunas que otras valientes excepciones. Y la causa Socialista, aunque no fuese más que por nuestro egoísmo de madres, tiene derecho a pedir más de nosotros. Así como el Capitalismo es la guerra, el Socialismo es la paz...» (3)

● **UNS DIES DESPRÉS**, és el propi Alexandre Jaume que parla d'aquesta visita i de la impressió que se'n porta del debat sobre republicanisme i socialisme: «(...) Desde hacia tiempo me sentía acuciado por el deseo de recorrer Menorca. Su política liberalísima ha servido más de una vez de sedante a nuestras inquietudes. Mientras Mallorca ha conocido todas las vergüenzas y oprobios del caciquismo más desenfrenado y repugnante, Menorca ostenta bajo este aspecto una tradición envidiable. Mahón es un pueblo culto y educado. Dudo que haya otro igual en toda la península que pueda compararsele (...) El predominio evidente hasta ahora, del republicanismismo es probable que haya oprimido a los otros partidos de izquierda (...) Escribí així en el moment que el republicanisme es dividíex entre l'Acció Republicana d'Azaña, favorable als acords amb els socialistes, i altres formacions republicanes profundament antisocialistes i amb tendència a tancar-se per evitar la penetració de les noves idees. (...) en vez de abrir sus brazos a los nuevos matices políticos que aparecen en el escenario de la vida pública. Este es el mal que creemos adivinar en el republicanismismo en Menorca: estar cerrado a todo dinamismo político, no haber percibido todavía los latidos de las nuevas doctrinas que vigorosamente van tomando carta de naturaleza (...) Nuestra labor en Menorca ha de ser de depuración, de orientación de las masas obreras hacia el socialismo.» (4).

(1) Justicia Social 16/10/1932

(2) Ibidem nota anterior

(3) Ibidem nota anterior. Carta a una companyera

(4) Jaume, Alejandro Justicia Social, 23/10/1932